

Förlorad miljömärkning – påverkas priset på torsk?

Antalet miljömärkta fiskprodukter har ökat kraftigt de senaste åren, både i Sverige och internationellt. Men det finns också exempel på att en miljömärkning har tagits bort. I denna Policy Brief undersöker vi om svenska fiskare fick sämre betalt när torskfisket i östra Östersjön förlorade sin miljöcertifiering (Marine Stewardship Council, MSC). Vi finner att:

- Priset på den minsta MSC-certifierade torsken föll med 11 procent när certifieringen upphörde.
- Priset på större torsk påverkades inte.
- Förlorad MSC-certifiering innebär minskade intäkter för yrkesfisket eftersom majoriteten av fångsterna i Östersjön består av liten torsk.

Miljömärkning av fisk

Enligt FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) är omkring 30 procent av världens fiskbestånd överfiskade. Överfiske innebär ett allvarligt miljöhot då det påverkar fiskebestånden och därmed hela ekosystemet. Ett hållbart fiske är därför nödvändigt, men dagens fiskeriförvaltning har ännu inte lyckats lösa problematiken på en global nivå.

Ett sätt att minska problematiken med överfiske har varit att införa miljömärkning av fisk. Marine Stewardship Council (MSC) är den i särklass vanligaste miljömärkningen för fisk- och skaldjursprodukter och inkluderade år 2016 omkring 300 fångstområden i mer än 30 länder. Omkring 10 procent av världens totala fångster är därmed MSC-certifierade. MSC-certifierad fisk ska vara hållbart fångad och gå att spåra från fiskare till butik. Fisken anses hållbart fångad om fiskbestånden är hållbara, fisket har liten påverkan på miljön samt att en god fiskeriförvaltning finns på plats. För att garantera spårbarhet måste hela produktkedjan från fiskaren till konsument vara certifierad för att fisken ska kunna säljas som MSC-märkt till konsument. Om fisk från ett MSC-certifierat yrkesfiske köps av en återförsäljare som inte innehar MSC:s spårbarhetscertifiering, blir fisken alltså inte MSC-märkt i handeln.

Idén med märkningen är att den ska fungera som ett incitament för att bedriva ett hållbart fiske. Genom att konsumenterna väljer miljömärkt fisk och betalar ett högre pris för den än för icke miljömärkt fisk gynnas de fiskare som använder sig av hållbara

fiskemetoder och i takt med att fler konsumenter väljer miljömärkta fiskprodukter blir det därför lönsamt för fiskare att ansluta sig till en miljöcertifiering. En prispremie i form av högre avsettningspriser för MSC-certifierad fisk skapar incitament att bedriva ett miljömässigt hållbart fiske, med målet att i förlängningen förbättra tillståndet i våra hav.

Prispremie till fiskaren?

I en tidigare Policy Brief (AgriFood-Policy Brief 2014:5) konstaterade vi att svenska fiskare inte kunde ta mer betalt för östersjötorske på grund av certifieringen. Studien fann att även om konsumenter betalade ett högre pris för miljömärkt fisk, visade det sig inte i det pris yrkesfiskaren fick för sina fångster. Den tidigare studien baserades på data från 2011-2012 och analyserade *införandet* av en MSC-certifiering för torskfisket i Östersjön.

Som nämnts ovan måste hela produktkedjan vara certifierad för att fisken ska få säljas som MSC-märkt till konsument. Om inte alla delar i distributionskedjan hunnit skaffa certifiering kan fisken inte MSC-märkas i handeln även om yrkesfiskarna följer MSC-reglerna. Det är alltså möjligt att effekten av certifieringen på priserna var fördröjd och därför inte kunde identifieras i vår tidigare studie.

Denna Policy Brief bygger på en ny studie där vi kan utnyttja det faktum att torskfisket i östra Östersjön förlorade sin certifiering i december 2015. Det innebär att vi kan studera hur priserna påverkas av att MSC certifieringen drogs in. Till skillnad från när certifieringen infördes, förväntar vi oss en omedelbar effekt på priserna eftersom möjligheten att sälja MSC-märkta produkter försvinner samtidigt som fisket förlorar certifieringen. Resultaten ger oss svar på om fiskarna i den östra delen av Östersjön fick ett lägre pris för sin fångst, det vill säga *gick miste om* en prispremie när MSC-certifieringen drogs in.

MSC-certifiering av fisket i Östersjön

I Östersjön finns två torskbestånd, det västra och det östra. En utvärdering år 2011 kom fram till att fisket med trål, långrev och bur i östra Östersjön bedrevs enligt MSC:s standard för ett hållbart fiske och i juni 2011 blev detta fiske MSC-certifierat. Fiske med garn blev dock inte certifierat på grund av problem med bifångster, och fisket i den västra delen av Östersjön utvärderades inte.

Vid 2015 års beståndsanalys av torsken i östra Östersjön bedömde det Internationella Havsforskningsrådet (ICES) att det inte gick att göra en tillförlitlig uppskattning av beståndets biologiska status. I december samma år drogs därför MSC-certifieringen tillbaka. Det betyder att torsk fiskad i östra Östersjön, från den 17 december 2015

inte längre kunde säljas i handeln med MSC-märkning. Torsken i östra Östersjön var miljömärkt under en tidsperiod på fyra och ett halvt år.

Data

Analysen bygger på detaljerad statistik över torskfisket i Östersjön från januari 2015 till december 2016. Datamaterialet innehåller information om priser, köpare och säljare, landningshamnar, storlek och kvalitet på fisken samt var den fångats (östra eller västra beståndet) och vilket redskap som använts. Vi kan med hjälp av denna information kontrollera för hur skillnader i storlek, kvalitet, redskap och var fisken kommer ifrån påverkar priset.

Vilken typ av produkt fisken används för i konsumentledet beror på fiskens storlek och prispremien kan därför variera beroende på storleksklass. Vi undersöker därför skillnader i pris beroende på certifiering och storlek tillsammans. Storleksklasserna definieras enligt EU kommissionens standard som mycket liten (0,3-1kg), liten (1-2 kg), medium (2-4 kg), stor (4-7 kg) och mycket stor (över 7 kg).

Metod

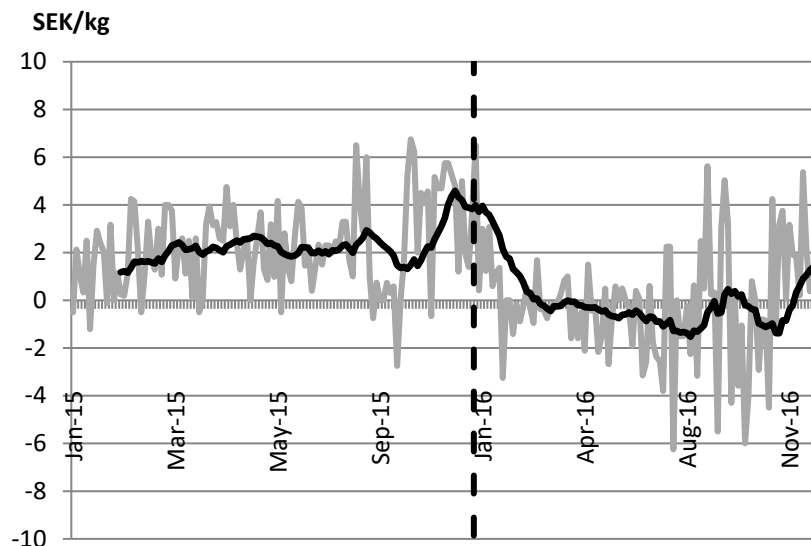
Metoden vi använder oss av innebär att vi jämför priset på MSC-certifierad fisk med priset på ej certifierad fisk, samtidigt som vi tar hänsyn till andra faktorer som påverkar priserna. Datamaterialet kan delas upp i två grupper. Den första gruppen är en kontrollgrupp som inte har innefattats av MSC-certifieringen, alltså torsk från västra Östersjön samt torsk från östra Östersjön där uppköparen inte är certifierad. Den andra gruppen innehåller torsk från det MSC-certifierade fisket i östra Östersjön och där uppköparen är MSC-certifierad. De två grupperna jämförs sedan med varandra både under och efter certifieringen för att kunna avgöra om MSC-certifieringen innebar högre priser. Genom att jämföra certifierad torsk med kontrollgruppens icke-certifierade torsk går det att ta hänsyn till generella prissförändringar som inte har med certifieringen att göra. Exempelvis kan ett ökat utbud av norsk torsk pressa priserna nedåt för både MSC-certifierad torsk och för torsk från kontrollgruppen. Den använda metoden tar hänsyn till detta eftersom den undersöker om det under tiden för MSC-certifieringen fanns en *prisskillnad* mellan de två grupperna som sedan försvann när certifieringen upphörde.

Resultat

Figur 1 visar skillnaden i pris (kr/kg) mellan MSC-certifierad torsk och kontrollgruppen för mycket liten torsk (0.3-1 kg) under perioden före och efter det att certifieringen upphörde. Den vertikala streckade linjen visar datumet då MSC-certifieringen upphörde. Den grå linjen i figuren visar daglig prisskillnad och den svarta heldragna linjen visar 15-dagars glidande medelvärde för prisskillnaden.

Genomsnittlig prisskillnad per dag är beräknad så att endast torsk från samma hamn och av samma kvalitet och storlek används i beräkningen av prisskillnaden. Ett värde över noll innebär att torsk som är MSC-certifierad ger ett högre pris.

Figur 1. Skillnader i pris mellan MSC-certifierad och ej certifierad mycket liten torsk (0,3-1 kg).

Vi finner att skillnaden i pris mellan MSC-certifierad torsk och kontrollgruppens torsk, innan upphörandet var omkring 2,3 kr/kg. Efter att certifieringen upphörde sjönk prisskillnaden till omkring noll. Figuren indikerar alltså att borttagandet av MSC-certifieringen ledde till att prispremien för MSC-torsk försvann.

För att undersöka detta närmare genomför vi även en statistisk analys där vi tar hänsyn till att olika uppköpare av torsk kan betala olika priser. Resultaten från analysen överensstämmer med Figur 1 och visar en prispremie på 11 procent för MSC-certifierad torsk i den minsta storlekkategorin (0,3-1 kg). Övriga storlekklasser visar inte på någon prispremie.

Sammanfattning och diskussion

Slutsatsen är att svenska fiskare gick miste om en prispremie motsvarande 11 procent för östersjötorsk i den minsta storlekklassen (0,3-1 kg) när MSC-certifieringen upphörde i december 2015. Vi finner dock ingen prispremie för torsk i de större storlekklasserna. En möjlig förklaring till detta är att olika storlekklasser av torsk kan ha olika användningsområden i konsumentledet. Exempelvis kan stor fisk användas till filé, medan

liten fisk oftare används till processade fiskprodukter. Detta innebär att de olika storleksklasserna säljs på olika marknader med skiftande betalningsvilja för miljöcertifierade fiskprodukter.

Att prispremien på liten MSC-certifierad torsk försvunnit har betydelse för torskfisket i Östersjön eftersom en stor andel (ca 70 procent) av torskfångsterna består av den minsta storleksklassen. I samband med detta reducerades den tillåtna storleken på torsk från 38 till 35 cm. Sammantaget gör det att en allt större mängd liten torsk nu landas i svenska hamnar.

Resultaten i denna studie skiljer sig från resultaten i AgriFood Policy Brief 2014:5 som inte kunde påvisa någon prispremie för yrkesfiskare inom torskfisket när MSC-certifieringen infördes 2011. Detta kan bero på att det tar tid innan MSC-certifierade fångster når konsumentledet som MSC-märkta fiskprodukter. Det är därför inte självklart att en prispremie kan observeras i samband med införandet av en MSC-certifiering. I denna studie har vi dock visat att priset till yrkesfiskaren föll i samband med att näringen *förlorade* MSC-märkningen, vilket visar att MSC-märkningen gett fiskarna bättre betalt för sin fångst.

Källa	Blomquist, J., Bartolino, V., and Waldo, S. Price premiums for eco-labelled seafood: Effects of the MSC certification suspension in the Baltic Sea cod fishery. <i>European Review of Agricultural Economics</i> (forthcoming).
Mer att läsa	Blomquist, J., Waldo, S. 2014. Får fiskaren betalt för miljömärkning? AgriFood-Policy Brief 2014:5
Författare	Lisa Höglind, Johan Blomquist, Staffan Waldo
Mer information	Johan Blomquist johan.blomquist@slu.se 046 - 2220789 Staffan Waldo staffan.waldo@slu.se 046 - 2220792

Vad är AgriFood Economics Centre?

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Publikationer

AgriFood Economics Centre ger ut tre typer av publikationer som vänder sig till beslutsfattare, myndigheter och en intresserad allmänhet. **Policy Briefs** är lättillgängliga sammanfattningar av en av våra vetenskapliga publikationer. **Fokus** är kortare analyser och **Rapporter** är längre analyser som även ges ut i tryckt format. AgriFood skriver också vetenskapliga artiklar och working papers som i huvudsak vänder sig till en vetenskaplig publik. Våra publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
AgriFood Economics Centres publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se
